

Uzroci i tijek Prvog križarskog pohoda

Dragičević, Mateo

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:320905>

Rights / Prava: [In copyright](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2022-01-19**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Filozofski fakultet

MATEO DRAGIČEVIĆ

UZROK I TIJEK PRVOG KRIŽARSKOG POHODA

Završni rad

Pula, rujan 2016.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Filozofski fakultet

MATEO DRAGIČEVIĆ

UZROK I TIJEK PRVOG KRIŽARSKOG RATA

Završni rad

JMBAG: 0303042118, redoviti student

Studijski smjer: preddiplomski studij povijesti)

Predmet: Uvod u srednji vijek

Znanstveno područje: humanističke znanosti

Znanstveno polje: povijest

Znanstvena grana: hrvatska i svjetska srednjovjekovna povijest

Mentor: doc. dr. sc. Maurizio Levak

Pula, rujan 2016.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani _____, kandidat za prvostupnika _____ ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da i koji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

U Puli, 1. rujna 2016.

Student

IZJAVA o korištenju autorskog djela

Ja, _____ dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom _____

_____ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 1. rujna 2016.

Potpis

Sadržaj

1. UVOD	1
2. Europa i Arapi pred razdoblje pohoda	2
3. Seldžučka ekspanzija na Istoku.....	6
4. Aleksijevo obraćanje Zapadu.....	7
5. Koncili u Piacenzi i Clermontu	8
6. Putovanje prema Konstantinopolu	10
7. Sukobi s muslimanima i „oslobađanje“ Jeruzalema	13
8. Zaključak	18
9. Literatura	19

1. Uvod

U današnjem globalističkom svijetu 21. stoljeća tematika križarskih pohoda vrlo je proširena i često je korištena kako zbog ljudske povijesti, događaja i posljedica nakon njih, tako i zbog zabave, kinematografije i sl. Križarski su pohodi ostavili dubok trag u političkoj, društvenoj, ekonomskoj i, naravno, vjerskoj povijesti kako Europe, tako i čitavog Sredozemlja. Prvo sukobljavanje mlade feudalno zaraćene Europe s tada vrlo razvijenim Istokom dobit će novu dimenziju. Osim ekonomskog, trgovačkog, demografskog i obrazovnog nesrazmjera, ovaj će sukob poprimiti najosjetljiviji aspekt, onaj vjerski. Vojni sukob pripadnika dviju vjera, čija je većina vjernika malo ili uopće nije upoznata s običajima i ljudima druge vjere, poprimit će neljudske osobine opravdane svjetovnim i vjerskim interesima, dok je vjera bila samo sredstvo njihova ostvarivanja.

Masovna kretanja kršćanskih hodočasnika bili su pohodi, dok je u historiografiji uvriježen broj od osam križarskih ratova, uz nekoliko manjih pothvata sa sličnim ciljem, koji su djelomice vođeni zbog gospodarskih interesa.¹ Osnovnim razlogom pokretanja križarskih pohoda smatrao se splet tadašnjih okolnosti, tj. društvenih i vjerskih kretanja na Zapadu i političke situacije na Istoku, dok moderna historiografija smatra da su razlozi isključivo unutareuropski.²

Križarski pohodi su proizvod očajne Europe kojim se htio postići prestanak međusobnih kršćanskih sukoba na starom kontinentu te započeti demografski i ekonomski rast koji je godinama bio neostvariv. Zahvaljujući pronalasku zajedničkog neprijatelja, uz pomoć pape, zapadni kršćani kreću u rat s do tada njima nepoznatom civilizacijom.

¹ *Velika ilustrirana povijest svijeta*, 9, Otokar Keršovani, Rijeka, 1977., 4265.

² Mastnak, Tomaž, *Križarski mir – Kršćanstvo, muslimanski svijet i zapadni politički poredak*, Prometej, Zagreb, 2005., 125.

2. Europa i Arapi pred razdoblje pohoda

Kulturno i vjersko nejedinstvo zavladao je cijelom Europom i Sredozemljem. Obje vjere bile su prožete unutarnjim sukobima, čiji je rezultat bio međusobna podjela, nesklad i slabljenje centralnih vlasti. U Bagdadskom Kalifatu krajem 9. stoljeća došlo je do razilaženja dvaju vjerskih blokova pa je tako u drugoj polovini 10. stoljeća došlo do osamostaljenja Egipta pod političkim vodstvom šijita i uspostave Fatimidskog Kalifata. Na zapadu, u Španjolskoj sa središtem u Kordobi, muslimanska je zajednica funkcionirala tako što je bila podložna domaćem kalifu sve do raspada Kalifata u jedanaestom stoljeću. S obzirom na to da su vjerski vođe također bili i svjetovni, zaključujemo da je islamski svijet prolazio kroz političku i vjersku krizu. Usprkos tome, Istok je do 11. st. proživljavao procvat arapske kulture i znanosti. Arapski znanstveni krugovi prevodili su korpuse grčkih, rimskih i bizantskih djela na arapski. Značajno su napredovali u matematici, medicini, kemiji i astronomiji. Dok je Europljanima značajan astronomski doseg bio izračunati dan Uskrsa, Arapi su poprilično precizno izračunavali opseg Zemlje. Mogućnost opstanka razjedinjenih muslimanskih zemalja nije omogućavao samo znanstveni napredak, već i onaj trgovačko-financijski. Bizant i Arapi imali su umreženu i kontinuiranu trgovinu, čija je srž bila u robno-novčanom sustavu koji je poticao razvoj gradova i podupirao zlatnu valutu.³ Strateški položaj Arapa i Bizanta omogućavao im je monopol nad područjem između rijeke Ind i zapadne Europe. Pomoću svog geostrateškog položaja i trgovine, ove su države ostvarivale masovne prihode trgujući luksuznom robom, začinima, svilom, krznom i dr. Želja ranosrednjovjekovne Europe za demografskim i ekonomskim rastom nije se ostvarivala, dok je on cvao na Istoku. Sam Bagdad, središte vjerskog i političkog života Arapa, brojao je oko pola milijuna dok je Rim imao tek oko trideset tisuća stanovnika. Do 13. st. neujedinjena Europa gaji kompleks manje vrijednosti naspram Istoka u aspektima općeg razvoja.

Od razdoblja kasnog Rimskog Carstva profilirala su se dva oblika kršćanstva različita u tradiciji i jeziku: pravoslavlje sa središtem u Bizantskom Carstvu i latinska tradicija sa središtem u Rimu. Iako su bili kršćani, oba vjerska bloka iza sebe su skrivala mnoštvo različitosti u društvenom, liturgijskom, kulturnom i lingvističkom

³ Tyerman, Christopher, *Božji rat – Nova povijest križarskih pohoda*, TIM press, Zagreb, 2010., 18.

smislu. Raspad Rimskog Carstva i ekonomska stagnacija u Europi stvorili su veliku svjetonazorsku i gospodarsku razliku između Konstantinopola i Rima. U crkvenim se pitanjima često nisu slagali, čak su se i sukobljavali. Rast moći franačkih i njemačkih kraljeva, njihovo krunjenje za careve, sukob oko ikonoklazma stvorili su pomutnju i produblјivanje razlika između zapadnih i istočnih kršćana. Do početka 10. st. papa nije uživao velik vjerski i svjetovni autoritet na Zapadu, već mu je prvenstveni interes bio stabilnost Papinske Države i njena sigurnost u Italiji, što je ostvarivao savezima s franačkim i njemačkim kraljevima.

Ideja rata protiv zajedničkog neprijatelja, u ovome slučaju muslimana, nastaje prije prvoga pohoda stvaranjem sveeuropskog kršćanskog duha. Tome je u velikoj mjeri pridonijela Crkva klinijevskom reformom u 10. st., pokretom kojim su reformatori htjeli obnoviti i povratiti poljuljani autoritet Crkve te vratiti stegu među svećenstvo.⁴ Obnavljanjem Crkve u Europi jača osjećaj kršćanskog jedinstva koji neće tolerirati napade na braću iste vjere, već će se usmjeriti na njihovu obranu. Ofenzivom na oteta kršćanska područja Europa će pokušavati obuzdati jedan od svojih tada velikih problema, a to je mnoštvo ratnika.⁵ Naime, u 11. st. najkarakterističniji ljudi u Europi bili su ratnici, profesionalni borci koji djeluju i žive od svoga zanata. Bili su u službi višeg plemstva i aristokracije te sudjelovali u njihovim međusobnim sukobima kako za teritorije, tako i za različite utjecaje u političkom i društvenom životu. Međusobne borbe aristokracije, plemića i vazala dovele su do neprestanih vrlo nasilnih ratova lokalnog intenziteta, u kojima je stradavalo mnoštvo civila. Razlog čestih sukoba ležao je u želji za što većem brojem posjeda kako bi se proširila društveno-politička moć. U teritorijalnim razmiricama, zbog želje za osamostaljenjem, niže plemstvo također se upuštalo u sukobe.

Različiti oblici takvoga bezakonja trajat će sve do 13. stoljeća, kada se počinju tražiti i dobivati isprave o vlasništvu zemlje koje će izdavati centralna vlast koja je u 11. stoljeću još krhka i bez autoriteta. Naime, Francuska je, kao centar europskoga viteštva, postojala samo na papiru, dok je stvarna vlast francuskih vladara bila samo u području Pariza i okolice (Île de France), a ostatak teritorija bio je u vlasništvu visokoga plemstva. U vrijeme pred Prvi križarski pohod Francuska je bila vrlo nesigurna zemlja izuzetne brutalnosti i nasilja, gdje su oružani sukobi bili uobičajena

⁴ Goldstein, Ivo – Grgin, Borislav *Europa i Sredozemlje u srednjem vijeku*, Novi liber, Zagreb, 2008., 202.

⁵ Marschhauser, Max, „Križarski ratovi“, *Essehist*, 7, 2015., 40.

pojava tijekom cijele godine. Osim stradavanja sukobljenih vojski i civila, ni crkveni posjedi nisu bili pošteđeni kao kolateralne žrtve. S druge strane, Crkva si nije mogla dopustiti prkos svjetovnih vlasti u vrijeme kada je gradila svoj moralni autoritet. Upravo pomoću stvaranja jedinstvenog kršćanskog duha i sebe kao izvansvjetovnog vladara, Crkva je htjela suzbiti taj problem pomoću prijetnji vjerskim sankcijama za nasilje. Uzevši funkciju srednjovjekovnih medija, opati samostana i crkveni velikodostojnici organiziraju masovne skupštine na otvorenom gdje su bili pozvani svi društveni slojevi. Skupštine su često bile obogaćivane relikvijama raznih svetaca pomoću kojih se događaju pridavao veći značaj. Govori crkvenih dužnosnika bili su direktno upućeni plemićima i aristokraciji čiji su se pripadnici na tim saborima zaklinjali, pod prijetnjom svete kazne, da u svojim sukobima neće nauditi svećenstvu, siromašnima, ženama i djeci. Prekršiteljima zakletve prijetila je ekskomunikacija te javna osuda. Mirovni pokret nakon zakletve proglašavan je „Božjim mirom“ te je stupao na snagu.⁶ Usto, crkveni krugovi pokrenuli su još jedan društveno-mirovni pokret nazvan „Božje primirje“, u kojem su se feudarci obvezivali na primirje nedjeljom, važnijim kršćanskim blagdanima i korizmom. Kasnije su u Francuskoj osnovana udruženja za očuvanje „Božjeg mira“, koja su osnivali biskupi. Njihov cilj bio je silom prekinuti ratove te prisiliti velikaše na mir. Ovim paradoksom pojavljuje se pojam opravdanog ratovanja, koje je plemenito jer nije motivirano materijalnim dobrima već kristoljubljem i općim dobrom. Upravo „rat za mir“ i „neproljevanje kršćanske krvi“ bit će jedni od slogana Prvoga križarskog pohoda.

Kao rezultat reforme, pred križarske pohode započela je modernizacija Crkve koja će preuzeti ulogu zaštitnika i nadsvjetovnog vladara te postati utjecajnije od bilo koje svjetovne vlasti u Europi.⁷ Kako bi uspjela u svome naumu mira među kršćanima u Europi, Crkva je osim duhovne sile koju posjeduje morala upotrijebiti i drugu, oružanu, koju nije posjedovala. Diljem feudalne Europe širila se ideja o pravednom ratovanju, koja je bila usmjerena na viteški sloj kao dio društva koji je istinski grešan samim time što su ratnici te čine ubojstva. Buđenjem težnje za iskupljenjem grijeha, Crkva fanatične vitezove vidi kao provoditelje kršćanskog mira u Europi te započinje kršćanski militarizam. Neki oblici ratovanja počinju se shvaćati kao pobožni jer

⁶ Tyerman, 55.

⁷ Mastnak, 83.

kršćanska militaristička ideja kaže kako ratovanje nije samo nužno, već da je ono stvoreno od Boga da se realiziraju stvari koje su za opće dobro.

Dvadeset godina prije govora pape Urbana II. i početka pohoda, Grgur VII. imao je plan koji mu se nije ostvario, a u kojemu je iskazao želju za kršćanskom solidarnošću. Izjednačavanjem Kristove uloge u žrtvovanju samoga sebe htio je osobno povesti vojsku na istočno Sredozemlje, pomoći istočnim kršćanima pri prvim napadima Turaka Seldžuka te svojim primjerom učiniti korak k suzbijanju shizme između istočnih i zapadnih kršćana.⁸ Ovakav potez, koji svakako nije motiviran jedino vjerskim jedinstvom, stvorio je okvire političkog, vojnog i vjerskog djelovanja budućeg papinskog vodstva. Štoviše, takva papinska retorika bit će vrlo prepoznatljiva u rečenicama Urbana II. koji je, dok je bio kardinal-biskup Ostije, bio vrlo blizak Grguru VII. te je opisivao kao njegov *pedisequus*, udvorica ili sluga.⁹

⁸ Jedin, Hubert (ur.), *Velika povijest Crkve*, III/3, 2, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1971., 496.

⁹ Tyerman, 61.- 62.

3. Seldžučka ekspanzija na Istoku

Za razliku od Europe, koja je putem svoje vjerske zajednice tražila rješenje za prestanak nasilja i stvaranje zajedničkog identiteta, na Bliskom istoku pojavljuju se ratnici koji će imati vrlo bitnu ulogu u povijesti srednjeg vijeka kako na Istoku, tako i na Zapadu. Turci Seldžuci bili su izrazito velika nomadska grupa turskih ratnika iz središnje Azije koja je nastanjivala rubna područja Bliskog istoka. Godine 1055. bagdadski kalif poziva turskoga vođu u pomoć zbog unutarnjih političkih problema s nadom kako će se pomoću seldžučke vojske ti problemi riješiti. Turskom intervencijom slomljena je moć kalifovih neprijatelja, a vođa Turaka kao nagradu dobiva naslov sultana te ostvaruje apsolutnu kontrolu nad Bagdadskim Kalifatom.¹⁰ Seldžučka ekspanzija nastavila se do kraja 11. stoljeća. Pri tom širenju naišli su na poprilično jakog suparnika, Bizantsko Carstvo koje se nije htjelo odreći svojih posjeda u Maloj Aziji zbog njihove kako obrambene, tako i ekonomske uloge u Carstvu. Kako bi učvrstio svoj politički autoritet, mladi bizantski car Roman IV. Diogen odlučuje se za vojne pohode na istok da spriječi daljnje širenje Seldžuka. Okupivši vojsku krenuo je u protjeravanje Seldžuka s tradicionalno bizantskih područja, što mu je uspijevalo 1069., 1070. te 1071. godine, no nije ih uspio konačno otjerati. Upravo zbog toga odlučuje pokrenuti veći pohod od prijašnjih, što i čini u proljeće 1071., kada vodi vojsku u oslobađanje grada Manzikerta, koji osvaja u kolovozu. Seldžučki vojskovođa Alp Arslan ponudio je Romanu primirje, ali ga je car odbio. Međutim, nekoliko dana kasnije, 26. kolovoza 1071., između Manzikerta i jezera Van dolazi do odlučujuće bitke u kojoj će bizantske snage biti katastrofalno poražene, a sam car ranjen i zarobljen.¹¹ U kasnijem će razdoblju Roman potpisati primirje te će uz visoku otkupninu biti vraćen u Carigrad, gdje će uslijediti nova borba za prijestolje između aristokratskih obitelji. Kao posljedicu poraza, Bizant je izgubio većinu Male Azije, gdje su Seldžuci osnovali državu s prijestolnicom u Nikeji, čime je Konstantinopol postao potencijalna meta novih osvajanja.

¹⁰ Goldstein – Grgin, 179.

¹¹ Jedin, 498.

4. Aleksijevo obraćanje Zapadu

Nakon što je Jeruzalem još 637. osvojen u arapskoj ekspanziji, kršćansko stanovništvo i hodočasnici imali su ograničen pristup svetim mjestima. Situacija se mijenja 1073., kada Seldžuci osvajaju Jeruzalem. Nezadovoljni novom vlašću, 1077. stanovnici podižu pobunu koju Turci Seldžuci uspješno guše. Međutim, gušenje pobune praćeno je teškim i masovnim ubojstvima domaćeg stanovništva, hodočasnika te svih koji su se zatekli u gradu u vrijeme pobune. Nije dugo trebalo da putem preživjelih misionara i hodočasnika europski kršćani dobiju informacije o masovnim ubojstvima i zlostavljanjima svoje braće u Jeruzalemu. Upravo ovaj događaj zapadnim kršćanima dao je prve informacije o novoj sili na Istoku. Paralelno s time, Bizant postaje meta Seldžuka koji su s novoosvojenim teritorijem u Maloj Aziji vrlo blizu Konstantinopolu. Osim sa Seldžucima, bizantski car Aleksije Komnen imao je ratne sukobe s Pečenezima na ušću Dunava. Štoviše, 1090.-1091. Pečenezi su zajedno sa seldžučkim emirom Smirne Čahom poduzeli opsadu Konstantinopola s kopna i s mora.¹² Upravo iz tih razloga, okružen sa svih strana, Aleksije se obraća zapadnim kršćanima za pomoć. U međuvremenu, rješenje za borbu protiv Pečenega Aleksije je pronašao u stepskom narodu Kumana te su zajedno porazili Pečenege 1091., dok je problem Seldžuka uspješno riješio sklapajući saveze sa suparničkim emirima. Poziv u pomoć bio je upućen na više europskih lokacija, a jedan od najpoznatijih, osim poziva papi, bilo je pismo usmjereno grofu Robertu Flandrijskom, koji je caru obećao pomoć od pet stotina flandrijskih plemića.¹³ Dakako, najznačajniji poziv u pomoć bio je upućen papi Urbanu II., kojemu je na koncil u Piacenzi poslao svoje izaslanike te predložio moguće ujedinjavanje tek nedavno razjedinjene katoličke i pravoslavne Crkve.¹⁴ Upravo iz razloga nedavnog religijskog raskola, car nije očekivao preveliku pomoć Urbana II., koji je već pokrenuo misao svetog rata. Zanimljivo je da upravo u vrijeme kada je Aleksije suzbio prijetnju Konstantinopolu započinju pristizati prve križarske vojske.

¹² Goldstein – Grgin, 256.

¹³ Marschhauser, 40.- 41.

5. Koncili u Piacenzi i Clermontu

U drugoj polovici 11. stoljeća papa kao moralni i svjetovni autoritet ponajviše putuje Italijom i Francuskom, gdje održava sinode na kojima pokušava ostvariti sve veći autoritet nad klerom i plemstvom. Sadržaj sinoda bio je različit pa su se tako osim religijskih pitanja na dnevnom redu mogli naći i sukobi sa svjetovnim vladarima. Primjerice, sukob njemačkog cara Henrika IV. s papom Gregorom VII., kada ga je rimski biskup u ekskomunicirao u borbi za investituru.

Godine 1095. održao se u Piacenzi crkveni sinod na kojemu je sudjelovalo oko 200 biskupa te brojno okupljeno svećenstvo. Taj sinod ostat će zapamćen po dolasku izaslanika bizantskoga cara Aleksija Komnena, koji se obraćaju papi kao vrhovnom vođi Zapada u to doba te ga mole za pomoć u ime kršćanskog jedinstva. Bizantski poziv u pomoć pristigao je u pravo vrijeme kada su se „Božji mir“ i „Božje primirje“ relativno uspješno počeli primjenjivati te kada su zapadni kršćani bili već upoznati sa Seldžucima i njihovim osvajanjem u Svetoj zemlji. U vrijeme kada se tražio zajednički neprijatelj te način kako stvoriti mir u Europi, bizantski poziv u pomoć bio je idealan za ostvarenje tog plana. Papa Urban II. propagandno započinje širiti osjećaj nesigurnosti te želje za preventivnim ratom, kako ne bi jedno od dva kršćanska carstva palo u ruke poganima, kako ih je nazivao.¹⁵ Do početka koncila u Piacenzi, u Europi se znatno povećao broj hodočasnika, odnosno, došlo je do povećanja vjerskog zanosa na individualnoj razini, što je dijelom omogućeno povećanjem životnog standarda u Europi te mrežom samostana koji su sagrađeni u funkciju potpomaganja hodočasniciima na putu. Nekoliko mjeseci kasnije, u studenom 1095., organiziran je još jedan koncil, sada u francuskom Clermontu, gdje je Urban II. donio odluku koja će uvelike promijeniti politički, vjerski i vojni život zapadnih kršćana i istočnog Sredozemlja. Koncil se bavio vjerskim temama o pobuđivanju temeljnih elemenata između Boga i čovjeka, grijeha i iskupljenja, i na njemu je primarni cilj bio uspostaviti „Božji mir“ i „Božje primirje“. Bio je to savršen trenutak vjerskog zanosa i ujedinjavanja zapadnih kršćana. U svome govoru Urban II. poziva sve zapadne

¹⁵ Mastnak, 103.

kršćane na oslobađanje Kristovog groba te nudi oprost u njegovo ime svima koji u tome budu sudjelovali. Dan koncila u Clermontu obilježava se kao početak križarskih pohoda u kojima će zapadnoeuropski kršćani svoje ljudske i materijalne resurse dati na raspolaganje Crkvi i hodočašću kojemu je cilj otjerati nekršćane iz Svete zemlje.¹⁶ Prvi križarski pohod nije zamišljen kao ofenzivni rat, već je doživljen kao provedba „Božjeg mira“, što je papi u tom trenutku bio prioritet. Iz toga zaključujemo kako prvi pohod nije imao izvaneuropskog utjecaja, već je osmišljen kao prilika za prestankom međusobnih kršćanskih sukoba u Europi. Govor Urbana II. bio je teatralan, stvorivši legendu koja je hranila maštu zapadnih kršćana te je šokirala neke prisutne i dala smisao grešnicima za iskupljenje. Kraj Urbanovog govora sadržavao je proglašenje petodnevne pokore prije Došašća. Uz neprestano klicanje „Bog to hoće“ (*Deus lo volt*), koncil u Clermontu simbolizirao je besprijekorno pokoravanje i priznavanje Božjeg vodstva.¹⁷ Kako bi hodočasnici doživjeli obećanu duhovnu obnovu, polagali su zakletvu koju je predvodio papinski legat Ademar Lepuyski.¹⁸ Bio je to formalni čin u kojemu se prisutni zaklinju u duhovne, a ne materijalne motive pohoda. Također, izricanje sposobnosti samostalnog financiranja bilo je obavezno. Kako bi križari bili uvjereni u sigurnost svojih posjeda za vrijeme hodočašća, Crkva je proglašava „Božji mir“ i „Božje primirje“ duž čitave kršćanske Europe.¹⁹

Prvi pokušaj feudalne Europe da kolonijalistički krene na drugi kontinent bio je izazov kakav europski feudanci ne bi prihvatili da nije bilo crkvene zaštite njihovih posjeda dok oni izvršavaju položeni zavjet. Na ovome primjeru vidimo stvarnu važnost „Božjeg mira“ i „Božjeg primirja“, koji su nakon koncila u Clermontu stupili na snagu u cijeloj kršćanskoj Europi. Spas duše nisu priželjkivali samo pripadnici visokog plemstva i viteštva, već i niže plemstvo, siromašni te svi ostali slojevi društva koji su tražili novi početak. Prvi križarski pohod bio je prva vojna akcija u dotadašnjoj povijesti feudalne Europe u kojoj organizator pohoda nije trpio financijske izdatke, već je putem „križarskog poreza“, koji su plaćali svi europski kršćani, poticao nastavak borbe na Istoku.

¹⁶ Isto, 51.

¹⁷ Marschhauser, 41.

¹⁸ Tyerman, 74.

¹⁹ Mastnak, 57.

6. Putovanje prema Konstantinopolu

Mlada feudalna Europa u drugoj polovici 11. stoljeća nema pomorske kapacitete svojih trgovačko-pomorskih gradova poput Genove i Venecije za prijevoz desetaka tisuća ljudi. Zbog toga će Prvi križarski pohod biti obilježen masovnim kretanjama zapadnih kršćana kopnenim putovima uz rijeke i doline kroz trgovačka središta koja će im služiti kao opskrba i orijentir za daljnje putovanje. Bila su to stalna kretanja vojske predvođena feudalcima i vazalima te praćena logistikom. Među njima bilo je nekoliko skupina, koje su odabrale svaka svoj pravac putovanja, ali mjesto sastanka pred ulazak u Malu Aziju bio je Konstantinopol. Glavne skupine plemića preduhitrila je „vojska“ Petra Pustinjaka, koja Köln napušta u proljeće, dok glavne skupine plemićke vojske kreću u srpnju 1096. godine.²⁰ Petar Pustinjak ili Petar Amijenski bio je francuski katolički svećenik opisivani kao promišljen i mudar lokalni vođa. Međutim, tijekom putovanja do Konstantinopola sudjelovao je u različitim lokalnim sukobima. Petrova „civilna“ lako naoružana vojska brojala je oko dvadeset tisuća ljudi i uzrokovali su velike probleme mjestima kroz koja su putovali. Naime, vojska sastavljena od neorganiziranih civila kojima je motiv pljačka i ubijanje predstavljala je prijetnju svima. Tafuri, kako su ih nazivali, nisu položili križarsku zakletvu te im ubijanje kršćana nije bila nepoznanica. Upravo zbog toga razlikujemo dvije vrste križarenja: pučko križarenje, sastavljeno od naoružanih civila kojima je cilj plijen, te križarenje vitezova pod križarskom zakletvom. Putem do Konstantinopola najčešći razlog sukobljavanja bila su trgovačka središta koja su Petru i njegovoj vojsci odbijala dati hranu i vojnu potporu.²¹ Petrova vojska 1. kolovoza 1096. stiže u Konstantinopol, koji ih dočekuje s poteškoćama sa zalihama hrane. Općenito je u srednjem vijeku najgladnije doba bilo pred ljetnu žetvu, u kojoj se obnavljaju zalihe. Car Aleksije Petrovoj skupini osigurava hranu kako je ne bi oteli pljačkom, s obzirom na njihovu narav iskazanu tijekom putovanja do Konstantinopola. Car je očito preko crkvenih krugova bio dobro obaviješten o nakanama križara pa Petru savjetuje strpljivost do dolaska ostatka vojske.²² Međutim, Petar i njegov suborac Valter Golja imali su drukčije planove. Ubrzo kreću u bazu Kibota, koja se nalazila u Nikomedijskom

²⁰ Marschhauser, 41.

²¹ Tyerman, 103.

²² Goldstein – Grgin, 248.

zaljevu i koja je caru koristila za privremeni smještaj plaćenika. Aleksije nije imao velikog razloga za negodovanje jer se riješio velike oružane skupine ljudi koja u svakom slučaju nije ulijevala povjerenje blizu gradskih zidina. Osim toga, sklopio je pakt s Petrom o stalnoj opskrbi, dok je Aleksije zauzvrat trebao imati udjela u budućem ostvarenom plijenu. Pljačkanje je zaustavljeno 21. listopada iste godine, kada se Valter Golja odvažuje na ofenzivu prema Nikeji, gdje upada u zamku sedžučkog sultana Kilidža Arslana, koji ga katastrofalno poražava.²³ Sam Valter i velik dio tafura su poginuli, dok su ostali odvedeni u roblje. Nakon toga Seldžuci su ubrzo uništili i Kibotu, koja je svega pet kilometara od Konstantinopola. Petar Pustinjak bježi te se kasnije priključuje glavnim križarskim skupinama koje će stići do Jeruzalema.

Nakon Petrove vojske, iz zapadne Europe kreću i plemićke vojske ka Konstantinopolu. Jedan od vođa bio je grof Hugo od Vermandoisa, mlađi brat francuskoga kralja Filipa I., kojega je Urban II. ekskomunicirao. Svoje putovanje započinje u ljeto 1096., kada mu se pridružuju mladi plemići, poput Emicha od Flonheima pod vodstvom Vilima od Meluna.²⁴ Po dolasku u bizantsku prijestolnicu nije imao dobre odnose s Aleksijem, koji je znao da će ih u bliskoj budućnosti morati ugostiti u puno većem broju.

Nakon Huga, u kolovozu na putovanje kreće Gotfrid Bujonski, vojvoda Donje Lotaringije i Nizozemlja. Njegovo putovanje bilo je znatno bolje logistički, politički i diplomatski pripremljeno od ostalih te putem nije nailazio na veće probleme. S obzirom na to da Gotfrid nije imao djece, s njim su putovala dva buduća kralja Jeruzalema, mlađi brat Balduin i rođak Balduin, grof Toula i Hainaulta. Gotfrid Bujonski bio je daljnji potomak Karla Velikog, što je utjecalo na njegovu osobnost koja se nije osobito dojmila Aleksija. Putem do odredišta Gotfrid je upućivao kritike Aleksiju zbog njegova odnosa s Hugom, što je u jednom trenutku izazvalo manji sukob nakon što mu je Aleksije uskratio opskrbu hranom. Pred Božić 1096. Gotfridova skupina dolazi do Konstantinopola te se smješta pred zidine. Zanimljiv je bio sukob Aleksijeva i Gotfridova karaktera, gdje je Francuz odbijao sastanak s carem, što je ponovno rezultiralo uskraćivanjem hrane. Užarenog karaktera, Gotfrid

²³ Tyerman, 104.

²⁴ Isto, 112.

neuspješno napada grad te pustoši njegovu okolicu. Situaciju je kasnije izgledila vješta diplomacija objiju strana.

Južnotalijanski normanski vođa Boemund Tarentski također se priključio pohodu. Njegova skromna vojska uglavnom se sastojala od rođaka, poput Tankreda od Leccea, Rikarda od Salerna i Roberta FitzGeralda. Boemund je jedini vođa koji se nije priključio nastavku pohoda na Jeruzalem, već ga je više zanimala Antiohija. Možda zbog toga što je znao grčki, Boemund se vrlo dobro slagao s Aleksijem, za razliku od ostalih zapadnokršćanskih vođa.

Najveća i najbolje opskrbljena vojska koja se kretala prema Konstantinopolu bila je ona Rajmunda Tuluskog. Ovaj južnofrancuski plemić putovao je preko sjevernog Jadrana i krševitog terena dalmatinskog zaleđa sve do Drača, Hadrijanopola i Konstantinopola. Putovanju njegove skupine pridružili su se grofovi i plemići iz Limousina, Languedoca i Orangea te putem nailazili na nezadovoljstvo domaćeg stanovništva u dalmatinskim krajevima.

Robert Flandrijski bio je posljednji koga se „čekalo“ prije polaska u Svetu zemlju. Poznat kao odličan ratnik, Robert u svibnju 1097. ulazi u Konstantinopol. Titulu odličnog ratnika pozlatio je svojim doprinosom u mnogim križarskih bitkama poput bitke kod Dorileja, Askalona, Jeruzalema i Antiohije.

Aleksije Komnen htio je da križarske vođe polože prisegu u kojoj će ga priznati kao vrhovni svjetovni autoritet pohoda te dati jamstvo da će oslobođene zemlje Male Azije vratiti starom gospodarstvu Bizantu.²⁵ Tom prilikom dvije se strane neće razumjeti. Križarski vođe govorili su o oslobađanju Svete zemlje i borbi protiv nevjernika, što je Bizantincima bilo potpuno strano zbog njihovih već uobičajenih stoljetnih sukoba s muslimanima.²⁶ Križari pristaju na dogovor pod uvjetom pomorske opskrbe tijekom pohoda. Susret dvaju različitih kršćanskih svjetova stvorit će u budućnosti antipatije, nesuglasice i sve veće sukobe, čime će motiv pohoda u obliku kršćanskog jedinstva biti zaboravljen.

²⁶ Goldstein – Grgin, 257.

7. Sukobi s muslimanima i oslobađanje Jeruzalema

Carev savez s križarskim vođama stavljen je na kušnju nekoliko tjedana nakon napuštanja Konstantinopola, kada dolaze do prvog neprijateljskog grada Nikeje. Nekadašnji bizantski grad su dvadeset godina ranije osvojili Seldžuci. Križari poduzimaju tešku opsadu grada s gotovo šezdeset tisuća vojnika, pri čemu se pomažu ratnim strojevima poput katapulta i opsadnih kula. Nepripremljena Nikeja nije imala drugog izlaza već s carem Aleksijem dogovoriti uvjete predaje.²⁷ S obzirom na to da za njih nije bilo nagrade, odnosno plijena, takvo osvajanje grada križari nisu dočekali s oduševljenjem. Muslimanski kroničari su krajem 1097. izvijestili o „zloglasnoj franačkoj vojsci koja se može smatrati mnogobrojnom“.²⁸

Poneseni prvom pobjedom, križari nastavljaju u unutrašnjost Male Azije. 1. srpnja 1097., zbog nepristupačnog terena, vojska Boemunda Tarentskog, Roberta Normandijskog i Roberta Flandrijskog odvaja se od glavne skupine koju vode Gotfrid Bujonski i Rajmund Tuluski, premda na udaljenost od svega pet kilometara. Njihova vojska, koja je brojala oko dvadeset tisuća vojnika, biva ulovljena zamku. Sultan Kilidž Arslan zajedno s novim saveznikom danišmendskim emirom napada križarske postojbe. Bitka kod Dorileja prvi je veći sukob s muslimanima te je pokazala je da put do Svete zemlje neće biti jednostavan. Zapovjednik odvojene križarske vojske bio je Boemund Tarentski koji, znajući da je druga križarska vojska u blizini, naređuje obrambenu taktiku kojom su trebali dobiti na vremenu. Sukob kod Dorileja objema stranama pokazao je vojno-organizacijsku strategiju neprijatelja. Križarima turska nikako nije odgovarala. Naučeni na sukobe iz blizine, europski vitezovi bili su „tenkovi srednjega vijeka“. S druge strane, Seldžuci su imali manje konje koje su jahali bez velikog tereta, što ih je činilo brzim i neugodnim neprijateljem. Taktikom oblijetanja izluđivali su europske vitezove, koji se prvi put susreću s takvim načinom ratovanja. Suočeni s velikim gubitcima, križarima iz doline pristiže pomoć glavne vojske Gotfrida Bujonskog i Rajmunda Tuluskog, čime snage križara premašuju brojku od

²⁷ „Križarski ratovi“, *Hrvatska enciklopedija*, <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=34092>, 29. 8. 2016.

²⁸ Tyerman, 127.

pedeset tisuća te postaju nadmoćniji neprijatelju. Svjesni neprijateljske nadmoći, Seldžuci se odlučuju na povlačenje pa križarska vojska ostvaruje „Bogom danu pobjedu“.²⁹ Čvrsti u svom motivu, križarski vitezovi kreću u protunapad kojim su uspjeli opljačkati tabor muslimanske vojske te prigrabiti prvi ratni plijen. Nakon bitke zapadnoeuropske čete doživljavaju velik vjerski zanos i ustrajnost u daljnjem pohodu.

Nastavak putovanja kroz Anadoliju križare je stajao velikih gubitaka. Ekstremni vremenski uvjeti danju i noću utjecali su na sudionike pohoda. U križarskim redovima javlja se velika iscrpljenost, nedostatak hrane, vode, smrt ranjenika te nedostatak konja, koji su zapadnoeuropskim vitezovima bili glavno oružje. Nepovoljne vremenske i prehrambene prilike javljaju se i putem kroz planinski lanac Taurus, gdje su križarske snage trpjele više štete od prirode nego od neprijateljskog mača. Došavši napokon na sjevernu stranu Antiohije, križari zauzimaju strateški važan grad Artah, koji nadzire prilaze gradu.

Balduin Bulonjski odlučuje se na pohod nešto istočnije, do većinski kršćanskog grada Edese. On je nakon smrti svoje vrlo bogate žene imao pravo korištenja ženinih imanja i sredstava tijekom života, dok se po njenom smrti sva sredstva vraćaju njezinoj obitelji. Vođen željom za novim teritorijem i bogatstvom prihvaća poziv Tora, armenskog vladara Edese, da mu pomogne pri obrani od mosulskog emira Kerboge. Dolaskom u Edesu 1098. Balduin pristaje na pomoć pod uvjetom da ga Tor prizna nasljednikom. Nedugo zatim Tor je ubijen, a Balduin uspostavlja prvu franačku državu na Levantu. U kasnijem će razdoblju Balduinovo osvajanje Edese biti od velike važnosti kada se Kerboga bude zadržao pri njezinoj opsadi na putu prema Antiohiji. Tih nekoliko tjedana opsade Edese spasit će život tisućama križara.

Opsada Antiohije zapravo je bila riskantna ideja s obzirom da na to se s njom započelo u listopadu, kada je opskrba tolikog broja ljudi bila upitna. Logističko-opkrbnu situaciju pogoršao je Bizant, koji je s Cipra nedovoljno potpomagao, čime se odlučio za defenzivnu taktiku s željom da križari oslabe grad kako bi ga kasnije on mogao osvojiti. Umor, glad i nedostatak opsadnih strojeva bili su problemi koji su doveli u pitanje uspješnost pothvata. Napad na grad započeo je u listopadu 1097. te trajao osam rizičnih mjeseci. Na čelu Antiohije nalazio se njen namjesnik Jagisijan, mudar i sposoban vođa koji je zatražio pomoć od muslimanske braće. Međutim, iako

²⁹ Isto, 131.

su mu u pomoć pristizali tek manji begovi koji su križarima uništavali preostale zalihe hrane, vrijeme je bilo na njegovoj strani. O opskrbenj krizi križara dovoljno govori podatak da su križarski vitezovi jeli vlastite konje kako bi preživjeli. Tijekom opsade križarima pristiže vijest o dolasku Kerboge, koji sprema vojsku za posljednji udarac križarima. Shvativši da Antiohija mora pasti, križari uspostavljaju kontakt s antiohijskim kršćaninom koji im pomaže ući u grad. Kako je Tyerman to opisao u svojoj knjizi: „Mrtva točka prevladana je u lipnju 1098. izdajom, a ne vojnom akcijom“.³⁰ Ulaskom u grad križari čine pokolj muslimanskog i židovskog stanovništva, za što kroničari okrivljavaju tafure. Nakon mjeseci putovanja, borbi, gladi i žeđi nije se birao način odnosa prema stanovnicima Antiohije. Osvojeni grad nije imao mnoštvo zaliha i potrepština koje su križari očekivali. Ljudski gubitci bili su vrlo veliki, a moral vitezova naglo je pao dolaskom Kerbogine vojske svega dva dana nakon osvajanja grada. Križarski vođe suočili su se s velikim problemom dezerterstva i osjećaja bespomoćnosti, koji su sve više utjecali na moral. Nedugo zatim, za vrijeme molitve, niži antiohijski svećenik Stjepan od Valencea tvrdi kako mu se ukazao Krist, križ, Marija i sv. Petar, prvi biskup Antiohije i zaštitnik grada. Rekao mu je kako će im za pet dana ukazati pomoć ako budu svoje vrijeme posvetili molitvi i pokori. Unatoč nepovjerenju vitezova, vođe križara organizirali su javne mise. Paralelno s time, hodočasnik Petar Bartolomej također tvrdi kako je doživio obraćanje, ali ovoga puta sv. Andrije, koji mu pokazuje mjesto u Katedrali sv. Petra gdje je zakopan vrh koplja kojim je proboden Isus Krist. Ubrzo se to koplje i pronalazi, nakon čega umorni i očajni križari prelaze u stanje vjerskog fanatizma do tada neviđene razine. Sebe smatraju „Božjim ratnicima“, a pronalazak koplja potvrdom u ispravnost njihovog hodočašća. Činjenica jest kako se pronalazak „Svetog koplja“ dogodio u trenutku kada je to najviše bilo i potrebno. U nevjerojatnoj bitci malobrojniji križari ostvaruju pobjedu koju smatraju Božjom voljom.

Nakon obrane grada Boemund se proglašava njegovim knezom i zaštitnikom, čime je savez s Bizantom definitivno raskinut, te osniva Antiohijsku Kneževinu. Prilikom stacioniranja u Antiohiji, križari saveznika pronalaze u Egiptu, gdje su na vlasti bili šijiti. Šalju svoje izaslanike koji Egipćanima nude Palestinu, dok su križari priželjkivali Siriju. Dogovor se raspada 1098., kada Egipćani osvajaju Jeruzalem te dijelove Palestine bez dogovora s križarima. Pohlepnost zapadnih vođa bila je u želji

³⁰ Isto, 138.

za teritorijem i bogatstvom. Tako je 1098. Rajmund Tuluski uz pomoć Boemunda osvojio grad Maru. Kako se nedugo zatim Boemund vratio u Antiohiju, Rajmund nije imao kontrolu nad svojom vojskom u kojoj se nalazio veliki broj tafura. Navodno izgladnjeli tafuri prakticirali su kanibalizam te sramotili sam pohod. Nemajući izbora, Rajmund je morao krenuti na jug, što je obilježio molitvom pred gradom kojeg je netom zapalio.

Fanatičnim križarima ostao je još jedan cilj prije ispunjenja križarske zakletve. Grad Jeruzalem, mjesto smrti Isusa Krista, bio je više nego dobar motiv za brzo kretanje križarskih četa koje su iz Tripolija za svega 23 dana prešle tristo kilometara. Vrlo dobro utvrđeni Jeruzalem bio je pripremljen za opsadu. Došavši do grada, križare je obuzeo vjerski fanatizam te su vrlo često priređivali vjerske ceremonije oko grada. Opsada grada trajala je više nego što su očekivali jer su znali da vode utrku s vremenom. Naime, očekivali su dolazak fatimidske vojske te su znali kako je jedini način preživljavanja što brži ulazak u grad.³¹ Iscrpljena i gladna vojska koja broji manje od četrnaest tisuća vojnika nije bila spremna suočiti se sa svježim neprijateljem licem u lice, već su zagovarali što brže osvajanje grada i obranu sa zidina. Nakon više neuspjelih pokušava osvajanja grada, križari su uspjeli ispuniti svoju zakletvu. Dana 15. srpnja 1099., nakon dvodnevne opsadne bitke, križari ulaze u Jeruzalem. Pustošenje grada praćeno je teškim pokoljima muslimana i židova u većim razmjerima nego u Antiohiji.

Širenjem vijesti o osvajanju Jeruzalema i pokolju dogodio se poremećaj vjerskih odnosa, zbog kojeg će u budućnim ratovanjima najviše stradati lokalni kršćani. Grad je tako opljačkan, opustošen i okrvavljen da je križarska misija postala apsurdno sramotna s obzirom na križarsku prisegu. Nedugo zatim egipatska je vojska na čelu s al-Afdalom stigla u Askalon, što je izazvalo novu prijetnju. Gotfrid Bujonski prozvao se zaštitnikom Svetoga groba te nekoliko dana poslije pada Jeruzalema okupio ostatak vojske koji je brojao oko deset tisuća ljudi te krenuo u susret al-Afdalu. Odlučujuća bitka odigrala se u ranu zoru, kada je križarska vojska na čelu s Gotfridom Bujonskim uhvatila nespremnom egipatsku vojsku, razorila joj tabore te pobijedila. Tom je pobjedom okončan Prvi križarski pohod, čime su ciljevi

³¹ Isto, 153.

oslobođanja Jeruzalema i crkve Sv. groba ostvoreni. Pokretač pohoda Urban II. nije doživio vijest o oslobođanju Jeruzalema jer je umro 29. srpnja 1099. godine.

Europa je bila zaprepaštena ostvarenim rezultatom na Istoku i prepoznavanjem svojih mogućnosti. Dolazi do naglog porasta samopouzdanja i pobožnosti na individualnoj razini. Pitanje opstanka osvojenih posjeda rezultiralo je stvaranjem klasičnih feudalnih država – grofovija Edese i Tripolija, Antiohijske Kneževine i Jeruzalemskog Kraljevstva, u kojima će ratno stanje biti dio svakodnevnice.³²

³² Marschhauser, 42.

8. Zaključak

Prvi i najbitniji križarski pohod imao je nesumnjivo unutareuropske razloge koji su rezultirali vojnim pohodom. Obnavljanje autoriteta Crkve, stvaranje europskog duha, neprestani ratovi lokalnog intenziteta i višak ratničkog sloja koji je postojao prije i nakon duhovnih pokreta „Božjeg mira“ i „Božjeg primirja“, bili su ključni faktori za pokretanje pohoda, a ne oslobođenje Jeruzalema. Sveta zemlja bila je pod vlašću druge vjere od 637. godine i tada se oslobođenju Jeruzalema nije pridavalo veliki značaj. Štoviše, jeruzalemski kršćani su, uz plaćanje danka, mogli ispovijedati svoju vjeru. Moralno prihvatljivo ratovanje i oslobođenje Svete zemlje bili su propaganda pape Urbana II. koji je bio vođen ekonomskim i političkim interesima u Europi. Isključivi rat protiv muslimana i njihove vjere nikada nije bio pokrenut, već su se križari koristili univerzalnim nadimkom „nevjernici“, a to su bili svi nekršćani. Zapravo, pitanje je koliko su zapadnoeuropski kršćani znali o istočnom svijetu, njihovim običajima i vjerovanjima. Izmanipulirani od crkvene i svjetovne vlasti te gladni posjeda i bogatstva, križari su putem do Jeruzalema sve više otkrivali svoje interese. Nesumnjivo je da im je vjera bila neiscrpni izvor motivacije. Najveća posljedica koju će križarski ratovi ostaviti iza sebe ozbiljan je poremećaj i netrpeljivost u vjerskim odnosima između kršćanstva i islama, čije paralele primjećujemo i danas.

9. Literatura

1. Goldstein, Ivo – Grgin, Borislav, *Europa i Sredozemlje u srednjem vijeku*, Novi liber, Zagreb, 2008.
2. Jedin, Hubert (ur.), *Velika povijest Crkve*, III/3, 2, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1971.
3. „Križarski ratovi“, *Hrvatska enciklopedija*, <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=34092>, 29. 8. 2016.
4. Marschhauser, Max, „Križarski ratovi“, *Essehist*, 7, 2015., 38-48; <http://hrcak.srce.hr/file/233067>, 18. 8. 2016.
5. Mastnak, Tomaž, *Križarski mir – Kršćanstvo, muslimanski svijet i zapadni politički poredak*, Prometej, Zagreb, 2005.
6. Tyerman, Christopher, *Božji rat – Nova povijest križarskih ratova*, svezak 1., TIM press, Zagreb, 2010.
7. *Velika ilustrirana povijest svijeta*, 9, Otokar Keršovani, Rijeka, 1977.

SAŽETAK

Nesigurna feudalna Europa bila je poprište čestih lokalnih sukoba koji su bili rezultat slabe centralne vlasti, stanja gospodarstva i želje manjih plemića za vlastitom zemljom. Najčešći je zanat bio onaj ratnički koji je Crkvi, visokom plemstvu i seljaštvu stvarao egzistencijalne probleme. Suočena s tim problemom, Crkva gradi izvansvjetovni autoritet koji će joj pomoći kreirati političke i duhovne prilike u Europi. Paralelno, na Istoku buja ekspanzija Turaka Seldžuka koji prodiru iz središnje Azije te si pripajaju nekadašnja područja Bizantskog Carstva kojih se Bizant nije olako odrekao. Ubrzo su Seldžuci osvojili gotovo cijelu Malu Aziju. Odlučni otpor Turcima pruža car Roman IV. Diogen, koji doživljava katastrofalni poraz te sama prijestolnica Bizanta, Konstantinopol, postaje lagana meta. U Europi papa Urban II. pokušava zaustaviti sukobe putem mirovnih pokreta pod nazivom „Božji mir“ i „Božje primirje“, što mu relativno i uspijeva. Tijekom koncila u Piacenzi dolaze izaslanici bizantskog cara Aleksija Komnena koji mole zapadnu braću za pomoć u borbi protiv Turaka Seldžuka te zauzvrat nudi vjersko jedinstvo. Potaknut prijašnjim informacijama o zlostavljanjima kršćanskih hodočasnika od strane Seldžuka, Urban II. pronalazi rješenje za ujedinjavanje Europe protiv zajedničkog neprijatelja. Poziva sve velike europske feudalce u „Božji rat“ i oslobađanje Svete zemlje od nevjernika. Hodočašće, kakvim su ga nazivali, nije imalo te karakteristike. Pohod je obilježen osvajanjem mnogih gradova poput Nikeje, Edese, Antiohije, Marse i Jeruzalema, čime je pohod uspio. Međutim, bio je praćen masovnim krvoprolićem muslimana, židova i kršćana koji će dovesti do poremećaja vjerskih odnosa na Sredozemlju i daljnjih ratova u budućnosti.

Ključne riječi: *križari, Crkva, Urban II., Seldžuci, pohod, Jeruzalem, Bizant, Aleksije.*

ABSTRACT

Insecure feudal Europe was the battlefield of frequent local conflicts that emerged as a result of the weak central authority, the state of the economy and aspirations of minor noblemen for their own land. The most common occupation was the military one, which among the Church, high nobility and peasantry created existential problems. Faced with that problem, the Church sets up absolute authority which will help create political and spiritual opportunities in Europe. At the same time on the East, the Seljuk Turks are expanding and penetrating from Central Asia and annexing the former areas of Byzantine Empire which Byzantine did not give up easily. Soon, the Seljuks conquer almost the whole Asia Minor. The last resistance against the Turks is provided by the emperor Roman IV Diogenes, who experiences a catastrophic defeat and the very capital of Byzantine Empire, Constantinople, becomes an easy target. In Europe, the Pope Urban II is trying to end the conflicts by means of peaceful movements known as "Peace of God" and "Truce of God" that only partly succeed. During the Council of Piacenza which Urban called himself, the delegates of Byzantine emperor Alexius Komnenos came to plead their western brothers for help in the battle against Seljuk Turks, and under that condition offer religion unity. Prompted by the preceding information about the abuse of Christian pilgrims by the Seljuks, Urban II finds the solution for unifying Europe against their common opponent. He calls all of the great European feudal lords to a "Holy war" and liberation of the Holy Land from the infidels. Pilgrimage, as they called it, did not have such characteristics. The march was marked by conquering many cities such as Nicaea, Edessa, Antioch, Ma'arra and Jerusalem and was thus successful. However, it was followed by the mass bloodshed of Muslims, Jews and Christians that will cause the disorder of religious relations in Mediterranean area and continuing wars in the future.

KEYWORDS: Crusades, pope Urban II, Seljuk Turks, Byzantine Empire, emperor Alexius, Jerusalem